

HONRA DO TOUREIRO FALECIDO TRABALLANDO (ACERCA DA STS (Sala 1ª) DO 3 DE ABRIL DE 2019 (REC. 201/2019))

ANTONIO V. SEMPERE NAVARRO

Maxistrado do Tribunal Supremo

Catedrático de Dereito do Traballo e da Seguridade Social

Universidade Rey Juan Carlos

antonio.sempere@urjc.es

RESUMO

Aínda que na STS- Civil 201/2019 corresponde ao ámbito da xurisdición civil, nela aparecen suficientes elementos de laboralidad como para suscitar a atención desde esta perspectiva. O litixio que se comenta aborda unha cuestión referida á honra (profesional e persoal) do toureiro Víctor Barrio, defendido polos seus causahabientes fronte a unha persoa que celebrou o que un touro acabase coa súa vida. Tanto o problema xenérico (conflicto entre a liberdade de expresión e o dereito á honra) canto o concreto litixio que xorde (concelleira animalista que escribe na súa conta de Facebook un comentario sobre a morte do toureiro) merecen un detido exame. A figura do matador de touros foi obxecto de estudo xurídico desde diversas perspectivas, incluíndo a referida á natureza do vínculo que discorre tanto entre el e a entidade que organiza o correspondente festexo canto entre el e os membros da súa cuadrilla. En todo caso, non é dubidoso que se trata dunha persoa que desenvolve actividade produtiva no mundo do espectáculo público. E que o traballo propio deste colectivo aparece contemplado xeralmente por normas de Dereito do Traballo.

Palabras chave: Honra; liberdade de expresión; ponderación; accidente laboral; indemnización.

RESUMEN

Aunque en la STS-Civil 201/2019 corresponde al ámbito de la jurisdicción civil, en ella aparecen suficientes elementos

de laboralidad como para suscitar la atención desde esta perspectiva. El litigio que se comenta aborda una cuestión referida al honor (profesional y personal) del torero Víctor Barrio, defendido por sus causahabientes frente a una persona que ha celebrado el que un toro hubiera acabado con su vida. Tanto el problema genérico (conflicto entre la libertad de expresión y el derecho al honor) cuanto el concreto litigio que surge (concejala animalista que escribe en su cuenta de Facebook un comentario sobre la muerte del torero) merecen un detenido examen.

La figura del matador de toros ha sido objeto de estudio jurídico desde diversas perspectivas, incluyendo la referida a la naturaleza del vínculo que discurre tanto entre él y la entidad que organiza el correspondiente festejo cuanto entre él y los miembros de su cuadrilla. En todo caso, no es dudoso que se trata de una persona que desarrolla actividad productiva en el mundo del espectáculo público. Y que el trabajo propio de este colectivo aparece contemplado generalmente por normas de Derecho del Trabajo.

Palabras clave: Honor; libertad de expresión; ponderación; accidente laboral; indemnización.

ABSTRACT

Although in the STS-Civil 201/2019 belongs to the Civil jurisdiction, it shows enough elements of labour law to raise attention from this perspective. The litigation that is discussed addresses a question regarding the honor (professional and personal) of the bullfighter Víctor Barrio, defended by his successors in front of a person who has celebrated that a bull had ended his life. Both the generic problem (conflict between freedom of expression and the right to honor) and the concrete litigation that arises (councilor animalist who writes a comment on the death of the bullfighter on Facebook) deserve careful consideration.

The figure of the bullfighter has been the object of legal study from various perspectives, including the one related to the nature of the link that runs between him and the entity that organizes the corresponding celebration and between him and the members of his crew. In any case, it is not doubtful that it is a person who develops productive

activity in the world of public spectacle. And that the work of this group is usually covered by Labor Law regulations

Keywords: Honor; freedom of speech; weighing; work accident; compensation.

SUMARIO

1. INTRODUCCIÓN. 2. RESOLUCIÓN COMENTADA. 3. PROBLEMA SUSCITADO: FEITOS E ANTECEDENTES. 3.1. FEITOS RELEVANTES. 3.2. SENTENZA DO XULGADO. 3.3. SENTENZA DA AUDIENCIA PROVINCIAL. 4. POSICIÓN DAS PARTES. 4.1. OS HERDEIROS (DEMANDANTES RECORRIDOS). 4.2. A CONCELLEIRA ANIMALISTA (DEMANDADA RECORRENTE). 4.3. O MINISTERIO FISCAL. 5. PRECEPTOS RELEVANTES. 6. DOCTRINA BÁSICA. 6.1. MÉTODO CONFLITIVISTA. 6.2. A HONRA, EN ESPECIAL DE QUEN FALECEU. 6.3. A LIBERDADE DE EXPRESIÓN. 6.4. A NECESARIA PONDERACIÓN. 7. PARTE DISPOSITIVA. 8. PASAXES DECISIVAS. 9. COMENTARIO. 9.1. A MORTE EN ACCIDENTE LABORAL. 9.2. UNHA REFLEXIÓN SOBRE A COMPETENCIA XURISDICCIONAL. 9.3. O DEREITO Á HONRA. 9.4. A INDEMNIZACIÓN. 10. APUNTAMENTO FINAL. 11. BIBLIOGRAFÍA.

1. INTRODUCCIÓN

A STS-Civil 201/2019 aborda unha cuestión referida á honra (profesional e persoal) do toureiro Víctor Barrio, defendido polos seus habentes causa fronte a unha persoa que celebrou que un touro acabase coa súa vida. Tanto o problema xenérico (conflito entre a liberdade de expresión e o dereito á honra) como o concreto litixio que xorde (concelleira animalista que escribe na súa conta de Facebook un comentario sobre a morte do toureiro) merecen un detido exame.

A figura do matador de touros foi obxecto de estudo xurídico dende diversas perspectivas, incluíndo a referida á natureza do vínculo que discorre tanto entre el e a entidade que organiza o correspondente festexo como entre el e os membros da súa cuadrilla. En todo caso, non é dubidoso

que se trata dunha persoa que desenvolve actividade produtiva no mundo do espectáculo público. E que o traballo propio deste colectivo aparece contemplado xeralmente por normas de Dereito do Traballo.

II. RESOLUCIÓN COMENTADA

Tipo de resolución: Sentenza.

Órgano: Sala Primeira do Tribunal Supremo.

Número e data: STS 201/2019 do 3 de abril.

Número recurso ou procedemento: Recurso de casación 2013/2018.

ECLI:É:TS:2019:973.

Fonte de consulta: Cendoj.

Relator: Rafael Sarazá Jimena.

Votos Particulares: Carece.

Acceso á sentenza:

<http://www.poderjudicial.es/search/contenidos.action?accion=contentpdf&databasematch=TS&reference=8722304&statsQueryId=105323578&calledfrom=searchresults&links=%22201%2F2019%22%20%22RAFAEL%20SARAZA%20JIMENA%22&optimize=20190405&publicinterface=true>

3. PROBLEMA SUSCITADO: FEITOS E ANTECEDENTES

3.1. FEITOS RELEVANTES

Os feitos axuizados pola sentenza comentada posúen gran notoriedade, sendo publicados nos medios de comunicación de alcance xeral. Por canto aquí interesa, resúmense do seguinte modo:

A) O sábado 9 de xullo de 2016, o destro Víctor Barrio, toureiro segoviano de 29 anos, falece na praza de touros de Teruel, por mor dunha brutal cornada no peito que lle infire o terceiro touro da tarde. Aínda que é trasladado á enfermería, os facultativos non puideron facer nada por salvar a súa vida¹.

¹

Por todos, cf.

https://elpais.com/cultura/2016/07/09/actualidade/1468090160_083972.html.

B) Nos días inmediatamente posteriores, diversas persoas do movemento antitaurino remiten a través das redes sociais diversas mensaxes celebrando a morte do toureiro².

C) Unha concelleira de Catarroja (Valencia), que se proclama pertencente ao movemento animalista, comenta no seu muro de Facebook (FB) a morte do toureiro nos seguintes termos:

«Podemos tratar de ver o aspecto positivo da noticia para non sufrir tanto... Xa deixou de matar.

O negativo, entre outros, claramente é que ao longo da súa carreira matou moito. Moitos dos do meu equipo, que como digo sempre, é o dos oprimidos, os que sempre perden porque teñen a todos os opresores en contra, porque teñen o partido amañado. Agora os opresores tiveron unha baixa, unha vítima máis, un peón no seu sistema, e preguntome, como moitos, cantas baixas máis deste equipo farán falta para que os gobernos centrais, generalitats, deputacións e concellos deixen de subvencionar estas prácticas con cheiro a sadismo.

Non podo sentilo polo asasino que morreu máis que por todos os cadáveres que deixou ao seu paso mentres viviu. Non só de touros adultos ao longo da súa carreira (segundo as estatísticas da súa páxina oficial, acabou con 258 vidas dende 2008), senón que tamén xatos ao longo da súa aprendizaxe en escolas taurinas, nas cales podemos atopar nenos que acaban normalizando situacións como esta: "un alumno asestou ata 14 estocadas ao animal antes de que este caese ao chan, onde foi *apuntillado*, e aínda vivo e boqueando, tratando de tomar os últimos alentos de vida, foi arrastrado ao matadoiro».

D) Diversos medios de comunicación de ámbito nacional fixéronse eco desta mensaxe, xeralmente en termos moi

² Véxase respecto diso o resumo de axencia feito ás poucas horas do falecemento: <https://www.europapress.es/sociedad/noticia-antitaurinos-celebran-twitter-morte-toureiro-victor-barrios-20160711143352.html>.

críticos con ela; a súa autora foi entrevistada en varios deles.

3.2. SENTENZA DO XULGADO

A) Unhas semanas despois do relatado, a viúva e os pais do toureiro interpoñen demanda de protección á honra. Solicitan que se declare que a mensaxe publicada en FB constitúe unha intromisión ilexítima na honra do falecido; que se condene á demandada a retiralo, a publicar a sentenza á súa costa e a indemnizalos (7.000 €).

B) Mediante sentenza 157/2017, do 6 novembro, o Xulgado de Primeira Instancia e Instrución núm. 1 de Sepúlveda rexeita a falta de lexitimación *ad causam* oposta pola demandada, e estima a demanda integramente.

Considera que o falecido exercía unha profesión lícita; que a mensaxe en FB tivo importante repercusión; que as redes sociais non lexitiman calquera manifestación; que houbo unha intromisión ilexítima no dereito á honra do falecido, pois a concelleira foi máis aló da mera crítica cara á súa persoa e profesión; que o publicado na rede social é indubidablemente ofensivo para a honra do falecido.

C) Conclúe que a demandada fomentou a confrontación, violentando e perturbando tanto a dor dos familiares como a memoria do defunto. Elevándose a un plano de maior abstracción avoga por "un exercicio de reflexión e un esforzo para humanizar as novas formas de comunicación moitas das cales se amparan nun recurso tecnolóxico mal aproveitado e nunha inexistente relación persoal. Tentemos humanizar esas relacións mediante a empatía. Pensemos se uns comentarios como os que se xulgaron faríanse da mesma forma se tivésemos diante de nós, á vista e a un paso de tocala á persoa á que diriximos ou sufriu semellantes opinións".

3.3. SENTENZA DA AUDIENCIA PROVINCIAL

Desconforme co criterio do Xulgado, a demandada interpón recurso de apelación. A Sección Primeira da Audiencia Provincial de Segovia resolve o recurso de apelación (rolo

18/2018) mediante a súa sentenza 59/2018, do 8 de marzo, desestimándoo e impoñendo as costas.

A resolución de segunda instancia confirma os fundamentos e o fallo da de primeira instancia, engadindo algunha reflexión similar:

- Cualificar ao falecido como asasino é absolutamente innecesario para realizar unha crítica á tauromaquia.
- A publicación da mensaxe poucas horas despois do suceso mostra intencionalidade de menosprezo e constitúe un claro ataque á honra.
- A liberdade de expresión permite a crítica da tauromaquia (“mesmo a súa repulsa máis profunda sobre o devandito mundo”), pero non esa manifestación.

4. POSICIÓNS DAS PARTES

A discusión que accede ao Tribunal Supremo céntrase en determinar se a demandada limitouse a exercer a súa liberdade de expresión (opinando sobre a tauromaquia e censurando a morte de animais) ou se, pola contra, excede os límites dese dereito constitucional lesionando o dereito á honra e a propia imaxe do falecido.

4.1. OS DEMANDANTES RECORRIDOS

Os demandantes consideran que o publicado en FB respecto do falecido (chámasele “asasino”) excede o ámbito da liberdade de expresión constitucionalmente amparado e vulnera de modo ilexítimo o dereito á honra tanto do toureiro como da súa familia,

A mensaxe, ademais, difúndese poucas horas despois do falecemento, o que agrava os feitos. Difúndese rapidamente a través das redes sociais, escribiuno unha persoa pública (concelleira), con gran cantidade de seguidores e alcanza repercusión mediática en toda España.

En suma: non é admisible cualificar como asasino a quen falece en circunstancias especialmente delicadas e difíciles, en plena mocidade e mentres exercía unha profesión lícita.

4.2. A CONCELLEIRA ANIMALISTA (DEMANDADA RECORRENTE)

A demandada recoñécese como integrante do movemento animalista, que promove o recoñecemento dos dereitos dos animais. Sostén que a súa mensaxe non tiña por finalidade minar a reputación do falecido senón realizar unha crítica lexítima á actividade da tauromaquia.

Explica que o dito en FB é aplicable a calquera outro toureiro, que ela está integrada nunha formación política en cuxo ideario figura a defensa dos dereitos dos animais. A utilización do termo «asasino» é reivindicativa, por referencia ao mundo animal, non porque se achaque ao espada a comisión do delito homónimo³.

Considera que a SAP recorrida descoñece a súa liberdade de pensamento (que equipara o valor da vida humana e o da vida dos animais) e que vulnera o artigo 20.1.d CE. A liberdade de expresión é dereito fundamental con valor preponderante respecto de outros.

En conclusión: o manifestado en FB non mingua a consideración do falecido no seu aspecto persoal ou profesional pois non buscaba o seu descrédito senón a crítica da tauromaquia, realizada con ocasión da morte dun toureiro, que é un personaxe público, por parte doutro personaxe público como é unha concelleira.

4.3. O MINISTERIO FISCAL

O Ministerio Fiscal interesa a desestimación do recurso. Aínda que o manifestado en FB versa sobre un asunto de interese xeral, a cualificación como asasino ao toureiro e a valoración da súa morte como positiva (porque deixara de matar), poucas horas despois do seu falecemento, non está

3

Conforme ao artigo 139.1 do Código penal será castigado coa pena de prisión de quince a vinte e cinco anos, como reo de asasinato, o que matase a outro concorrendo algunha das circunstancias seguintes: 1ª Con alevosía. 2ª Por prezo, recompensa ou promesa. 3ª Con ensañamiento, aumentando deliberada e inhumanamente a dor do ofendido. 4ª Para facilitar a comisión doutro delito ou para evitar que se descubra.

xustificada polo exercicio lexítimo da liberdade de expresión.

5. PRECEPTOS RELEVANTES

De canto queda exposto despréndese con claridade cal é o marco no que debe desenvolverse a solución ao caso.

A) O art. 10 do Convenio Europeo para a protección dos dereitos e das liberdades fundamentais (4 novembro 1950) prescribe que “toda persoa ten dereito á liberdade de expresión. Este dereito comprende a liberdade de opinión e a liberdade de recibir ou de comunicar informacións ou ideas sen que poida haber inxerencia de autoridades públicas e sen consideración de fronteiras”. Ademais, o exercicio destas liberdades, que entrañan deberes e responsabilidades, poderá ser sometido a certas formalidades, condicións, restricións ou sancións previstas pola lei, que constitúan medidas necesarias, nunha sociedade democrática, para a protección da reputación ou dos dereitos alleos.

B) O artigo 20.1.1 CE recoñece e protexe o dereito “para expresar e difundir libremente os pensamentos, ideas e opinións mediante a palabra, o escrito ou calquera outro medio de reprodución”. O apartado 4 do mesmo artigo advirte que as liberdades alí recoñecidas (como a de expresión) “teñen o seu límite no respecto aos dereitos recoñecidos neste Título, nos preceptos das leis que o desenvolvan e, especialmente, no dereito á honra, á intimidade, á propia imaxe e á protección da mocidade e da infancia”.

En paralelo, o artigo 18.1 CE garante “o dereito á honra, á intimidade persoal e familiar e á propia imaxe”.

C) Polo seu lado a Lei orgánica 1/1982, do 5 de maio, sobre protección civil do dereito á honra, á intimidade persoal e familiar e á propia imaxe (LOHI), prescribe que “a protección civil da honra, da intimidade e da propia imaxe quedará delimitada polas leis e polos usos sociais atendendo

ao ámbito que, polos seus propios actos, manteña cada persoa reservado para si mesma ou a súa familia”.

O artigo 7.7 LOHI considera como unha das intromisións ilexítimas no ámbito de protección dos referidos dereitos “a imputación de feitos ou a manifestación de xuízos de valor a través de accións ou expresións que de calquera modo lesionen a dignidade doutra persoa, menoscabando a súa fama ou atentando contra a súa propia estimación”.

Conforme ao artigo 8.1 LOHI “non se reputará, con carácter xeral, intromisións ilexítimas as actuacións autorizadas ou acordadas pola Autoridade competente de acordo coa lei, nin cando predomine un interese histórico, científico ou cultural relevante”.

6. DOCTRINA BÁSICA

A partir de canto queda exposto, o procedente agora é resumir os contidos doutriniais da sentenza comentada.

6.1. MÉTODO CONFLITIVISTA

Acollendo a perspectiva conflictivista, tan querida para o noso TC, a sentenza comentada centra o debatido ao redor do choque entre o dereito á honra dunha persoa falecida e a liberdade de expresión. Diso depende que esteamos ou non ante unha intromisión ilexítima no dereito á honra.

Dado que os principios e os valores constitucionais se caracterizan pola súa capacidade para relativizarse, para poder conciliarse reciprocamente, cando dous dereitos fundamentais que encarnan principios e valores diferentes entran en colisión nun determinado suposto de feito, a norma que consagra un deles limita a eficacia xurídica da que consagra o outro. Esta situación non se soluciona excluindo a priori a vixencia dun deles nin establecendo unha regra que excepcione, en todos os casos futuros, a eficacia dun dos dereitos fundamentais cando entra en conflito co outro.

Tendo en conta as circunstancias do caso, ha de establecerse unha relación de prevalencia condicionada na que, considerando as circunstancias concorrentes, se determine que dereito fundamental prevalece sobre o outro.

6.2. A HONRA, EN ESPECIAL DE QUEN FALECEU

Lembra a sentenza que a honra é definida de modo negativo na LOHI (“accións ou expresións que de calquera modo lesionen a dignidade doutra persoa, menoscabando a súa fama ou atentando contra a súa propia estimación”), mentres que a dignidade é “concepto xurídico normativo cuxa precisión depende das normas, valores e ideas sociais vixentes en cada momento”⁴.

En canto ao contido do dereito á dignidade, abarca a reputación persoal, entendida como a apreciación que os demais poidan ter dunha persoa, independentemente dos seus desexos (STC 14/2003, do 28 de xaneiro), impedindo a difusión de expresións ou mensaxes insultantes, insidias infamantes ou vexacións que provoquen obxectivamente o descrédito daquela (STC 216/2006, do 3 de xullo).

A LOHI permite a protección da honra das persoas falecidas. Conforme a súa exposición de motivos, “aínda que a morte do suxeito de dereito extingue os dereitos da personalidade, a memoria daquel constitúe unha prolongación desta última que debe tamén ser tutelada polo Dereito”.

6.3. A LIBERDADE DE EXPRESIÓN

Hai que lembrar a posición prevalente, que non xerárquica, que sobre os dereitos da personalidade do art. 18 CE ostenta o dereito á liberdade de expresión do art. 20.1 a), en función do seu dobre carácter de liberdade individual e de garantía institucional dunha opinión pública libre e indisolublemente unida ao pluralismo político dentro dun Estado democrático.

As liberdades de expresión e información prevalecen sobre os dereitos da personalidade do art. 18 CE sempre que se exerciten conforme á súa natureza e función, de acordo cos parámetros constitucionais, isto é, cando contribúen ao debate público nunha sociedade democrática e non se vulnere grave e innecesariamente o ámbito protexido polos dereitos da personalidade, porque o respecto a estes

⁴ SSTC 180/1999, do 11 de outubro, 52/2002, do 25 de febreiro, e 51/2008, do 14 de abril

dereitos fundamentais tamén constitúe unha esixencia propia dunha sociedade democrática.

6.4. A NECESARIA PONDERACIÓN

Para resolver o conflito entre liberdade de expresión e dereito á honra hai que atender á relevancia pública ou o interese xeral da cuestión (pola propia materia, pola identidade das persoas, ou por ambas). Tamén debe terse moi en conta a necesaria proporcionalidade na difusión das opinións, pois se proscribe o emprego de expresións manifestamente inxuriosas, vexatorias, que non garden relación ou que non resulten necesarias para transmitir a opinión ou a idea crítica.

7. PARTE DISPOSITIVA

Á vista das liñas argumentais sentadas, e obviando o tema das costas procesuais que aquí non interesa, a STS-CIV 210/2019 desestima o recurso interposto pola demandada, que é condenada á perda do depósito e ao abono das costas.

Queda, por tanto, firme, a súa condena por lesionar a honra do toureiro falecido, debendo retirar a súa mensaxe polémica de FB, publicar a sentenza ás súas expensas e indemnizar con 7.000 € aos demandantes.

8. PASAXES DECISIVAS

No Fundamento Cuarto e último da sentenza aparecen diversas consideracións especialmente relevantes para resumir a posición do Tribunal:

- *As manifestacións axuizadas están referidas a un personaxe de certa relevancia pública, como é un toureiro, e teñen relación coa polémica social que existe sobre a tauromaquia. Pero exceden do ámbito protexido pola liberdade de expresión tanto polo seu contido gravemente vexatorio como, especialmente, polo contexto no que se producen, xusto tras a morte traumática da persoa vexada.*

- *Como dixemos, os usos sociais delimitan a protección do dereito á honra, e entre os usos sociais dunha sociedade civilizada atópase, como esixencia mínima de humanidade, o respecto á dor dos familiares ante a morte dun ser querido, que se ve agravado cando publicamente se vexa ao falecido.*
- *Aínda que a demandada non pretendese facer crer que o falecido cometera a acción ilícita prevista e penada no art. 139 do Código penal, a carga ofensiva do termo «asasino» é evidente. Non é aceptable a pretensión da recorrente de banalizar o uso dunha expresión de tal importancia coa escusa de que non tiña nada persoal contra o toureiro falecido. Esa expresión tan ofensiva diríxese precisamente contra o falecido e non contra persoas indeterminadas.*

9. COMENTARIO

9.1. A MORTE EN ACCIDENTE LABORAL

É notorio que no litixio (demanda, contestación, Informes do Ministerio Fiscal, recursos e impugnacións, as tres sentencias) brilla pola súa ausencia calquera consideración laboral, máis aló da reflexión acerca do carácter lícito que acompaña á profesión de matador de touros. Con todo, o certo é que houbo un falecemento claramente considerable como accidente de traballo.

Factores sociolóxicos ou doutra índole adoitan escurecer a consideración do toureiro (e do resto de persoas que saltan á praza por razóns profesionais) como suxeito dunha relación laboral. Con todo, o certo é que iso é así ata o extremo de que o convenio colectivo do sector⁵ identifica como primeiro colectivo de profesionais a quen se aplica as súas previsións o de "os matadores de touros, persoas que

⁵ Convenio Colectivo Nacional Taurino, publicado no BOE/BOE de 15 xaneiro 2015.

lidan con xovencos, toureiros dacabalo, todos eles considerados «xefes de grupo ou cuadrilla” (art. 1.2.a) e dispón que as súas normas se aplican a “a relación xurídico-laboral entre o organizador do espectáculo taurino e o matador, persoa que lida con xovencos ou toureiro dacabalo, todos eles «xefes de cuadrilla», que serán os que decidan a súa composición e con independencia da modalidade contractual”, á vez que clasifica en tres grupos distintos aos matadores de touros, en función do seu maior ou menor categoría (dependente do número de actuacións, segundo o artigo 6º).

Se o accidente de traballo se define como “toda lesión corporal que o traballador sufra con ocasión ou a consecuencia do traballo que execute por conta allea” (art. 156.1 LXSS/2015) non cabe dúbida de que falecer pola cornada dun hastado mentres o destro leva a cabo a súa tarefa profesional entre de cheo nesa categoría, mesmo sen necesidade de que se active a moi utilizada presunción de laboralidade⁶.

De maneira específica, “enténdese por accidente de traballo toda lesión corporal sufrida polos profesionais taurinos con ocasión ou como consecuencia da súa actividade profesional. En todo caso, terán a consideración de accidente de traballo os sufridos polos profesionais taurinos, calquera que sexa a súa categoría profesional, nas probas de bravura, nos desprazamentos necesarios para tomar parte nas súas actividades profesionais, nas probas de cabalos que anteceden aos espectáculos taurinos, ou ao efectuarse a sorte e encerro de reses, sempre que eses profesionais houbesen de actuar no espectáculo de que se trate”⁷.

⁶ Conforme ao artigo 156.3 LXSS “presumirase, salvo proba en contrario, que son constitutivas de accidente de traballo as lesións que sufra o traballador durante o tempo e no lugar do traballo”.

⁷ Artigo 16 do Real decreto 2621/1986, do 24 de decembro, polo que integran os Réximes Especiais da Seguridade Social de Traballadores Ferroviarios, Xogadores de Fútbol, Representantes de Comercio, Toureiros e Artistas no Réxime Xeral, así como se procede á integración do Réxime de Escritores de Libros no Réxime Especial de Traballadores por Conta Propia ou Autónomos.

Dende logo, na doutrina xudicial non hai dúbidas acerca do carácter laboral que posúen os accidentes padecidos por quen teñen a condición de profesionais taurinos mentres están a desenvolver a actividade de lida⁸.

Nese sentido, non sería descartable ter en conta que se as expresións incorporadas ao FB pola demandante se consideran ofensivas, como así é, se reforzará esa cualificación polo feito de que menosprezan e vexan a quen estaba procurando realizar ben o seu traballo, que ao tempo significa exercer un dereito constitucional (art. 35) e cumprir uns deberes contractuais (art. 4 e concordantes ET).

9.2. UNHA REFLEXIÓN SOBRE A COMPETENCIA XURISDICCIONAL

O artigo 2.f) LRXS atribúe a esta orde xurisdiccional o coñecemento dos litixios sobre “dereitos fundamentais e liberdades públicas, incluída a prohibición da discriminación e o acoso, contra o empresario ou terceiros vinculados a este por calquera título, cando a vulneración alegada teña conexión directa coa prestación de servizos”. Aínda que é evidente que os herdeiros do falecido reivindicán un dereito fundamental e a súa vulneración aparece tan conectada coa prestación de servizos que vai referida ao modo en que morreu, creba un dos presupostos para a atribución competencial. En efecto, non aparece como causante da eventual vulneración nin o empregador, nin suxeitos vinculados a este, senón unha terceira persoa allea a ese círculo.

Tampouco concorren circunstancias suficientes como para pensar en atribuír á xurisdición social a competencia do litixio ao amparo do artigo 2.b) LRXS. Nel apúntase ás accións que poidan exercitar os traballadores ou os seus habentes causa contra o empresario ou contra aqueles a quen se lles atribúa legal, convencional ou contractualmente responsabilidade polos danos orixinados no ámbito da

⁸ Como exemplo, cf. STSX Andalucía (Selecta) 2864/2018, do 13 decembro (rec. 945/2018).

prestación de servizos ou que teñan a súa causa en accidentes de traballo. E é que a concelleira demandada é por completo allea ao lutuoso accidente de traballo e as responsabilidades que se lle reclaman non están anoadas a ese sinistro, senón ás manifestacións vertidas respecto del, o que é algo ben distinto.

9.3. O DEREITO Á HONRA

A pesar do anterior, os termos en que a STS comentada expón o problema e canaliza a súa solución son do todo similares aos aplicados usualmente na xurisdición laboral. A iso contribúe tanto a unidade do ordenamento xurídico como a existencia dunha consolidada doutrina constitucional, algún de cuxos trazos básicos podemos lembrar:

- O dereito á honra, á intimidade ou á propia imaxe daqueles que ostentan notoriedade pública non implica que se poida silenciar ou recriminar a quen emite opinións, comentarios ou críticas sobre a súa actuación xestora, dentro dos límites do exercicio lexítimo do dereito á liberdade de expresión⁹.
- Os dereitos á intimidade persoal e á propia imaxe forman parte dos bens da personalidade que pertencen ao ámbito da vida propia¹⁰.
- Non pode considerarse violado o dereito á intimidade persoal cando se impoñan limitacións a este como consecuencia de deberes e relacións xurídicas que o ordenamento xurídico regula¹¹.
- O prestixio dunha empresa non é un valor exactamente identificable coa honra, consagrado

⁹ STC 20/2002, do 28 xaneiro, FJ nº 5 (Relator, Sra. Casas Baamonde).

¹⁰ STC 170/1987, do 30 outubro, FJ nº 4 (Relator, Sr. García-Mon e González Regueral).

¹¹ STC 170/1987, do 30 outubro, FJ nº 4 (Relator, Sr. García-Mon e González Regueral).

como dereito fundamental, polo que debe asignárselle un nivel máis débil de protección¹².

- Nin os dereitos fundamentais, nin os límites a que debe someterse o seu exercicio teñen carácter absoluto¹³.

9.4. A INDEMNIZACIÓN

Concretada neste caso a pretensión indemnizadora da parte demandante á reparación do dano moral, ao non acreditarse prexuízos materiais concretos, para cuantificar o dano, pode determinarse prudencialmente cando, como acontece como regra tratándose de danos morais, a proba do seu importe exacto resulte demasiado difícil ou custosa, flexibilizando, no necesario, as esixencias normais para a determinación da indemnización, e debendo ser a indemnización fixada suficiente para resarcir á vítima e para restablecer a esta, na medida do posible, na integridade da súa situación anterior á lesión, así como para contribuír á finalidade de previr o dano.

Debido a que non houbo debate acerca do importe indemnizador, é lóxico que as sentenzas recaídas no procedemento (as tres condenatorias) asuman, sen máis, a cuantificación da demanda (sete mil euros).

Lembremos que na xurisdición social o importe do resarcimento fixado prudencialmente polo órgano xudicial de instancia unicamente debe ser corrixido ou suprimido cando se presente desorbitado, inxusto, desproporcionado ou irrazoable. Só excepcionalmente cabe revisalo en casación, "ao ser competencia da Sala de instancia fixar libremente o seu importe" (STS 30 abril 2014, rec. 213/2013). Así mesmo, a STS 5 febreiro 2015 (rec. 77/2014) pon de relevo o diferente modo en que ha de abordarse a fixación polos danos sufridos (necesitados da súa acreditación) e polos danos e prexuízos morais (onde a determinación posúe elevadas doses de discrecionalidade).

¹² STC 20/2002, do 28 xaneiro, FJ nº 7 (Relator, Sra. Casas Baamonde).

¹³ STC 254/1988, do 21 decembro, FJ nº 3 (Relator, Sra. Begué Cantón).

Doutra banda, a utilización do criterio orientador das sancións pecuniarias previstas pola LISOS para as infraccións producidas no caso foi admitida pola xurisprudencia constitucional (STC 247/2006, do 24 xullo) aparece como parámetro razoable. "Dada a índole do dano moral, existen algúns danos deste carácter cuxa existencia se pon de manifesto a través da mera acreditación da lesión... o que adoita suceder, por exemplo, coas lesións do dereito á honra ou con determinadas condutas antisindicaís"¹⁴.

A utilización do criterio orientador das sancións pecuniarias previstas pola LISOS para as infraccións producidas no caso foi admitido pola xurisprudencia constitucional (STC 247/2006, do 24/xullo), á vez que considerado idóneo e razoable en precedentes decisións desta Sala (SSTS 15/02/12 –rco. 67011–; e 08/07/14 –rco. 282/13–).

Pois ben, o artigo 8.8 LISOS considera infracción moi grave "os actos do empresario que foren contrarios ao respecto da intimidade e consideración debida á dignidade dos traballadores". Á súa vez, o artigo 40.1.b) contempla como sanción para estes casos "multa, no seu grao mínimo, de 6.251 a 25.000 euros; no seu grao medio de 25.001 a 100.005 euros; e no seu grao máximo de 100.006 euros a 187.515 euros". De onde se segue que o total da indemnización acollida pola STS comentada se corresponde coa banda baixa da norma laboral. Podería optarse por unha cifra maior, á vista das circunstancias concorrentes, ou se trata dun encadramento acertado?

10. APUNTAMENTO FINAL

A STS-CIV alíñase coa abundante doutrina sentada polo Tribunal Constitucional sobre ponderación dos dereitos constitucionais en presenza, ausencia de dereitos ilimitados e necesidade de valorar casuisticamente todas as circunstancias.

Aínda que o litixio suscitado corresponde ao ámbito da xurisdición civil, nel aparecen suficientes elementos de

¹⁴

SSTS-SOC 12 decembro 2017 (rec. 25/2007 e 18 xullo 2012 (rec. 126/2011)).

laboralidade como para suscitar a atención dende esta perspectiva.

11. BIBLIOGRAFÍA

AAVV: La formación del Derecho del trabajo en Europa. Análisis comparado de la evolución de nueve países hasta el año 1945 (Comp. Bob Hepple). Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1994, trad. do inglés (Mansell Publishing Ltd.), 1986, 466 pp.

AAVV: Derecho del trabajo, democracia y crisis en Europa occidental y en América. Edición francesa, Actes Sud, 1986, Dir. Antoine Lyon-Caen e Antoine Jeammaud; edición española, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1989, Dir. Luis Enrique de la Villa Gil e Manuel Carlos Palomeque López, 370 pp.

ALONSO OLEA, Manuel: La aplicación del Derecho del trabajo. Ministerio de Trabajo, 1970, Fascículo.

-Introducción al Derecho del Trabajo, 1962; 7ª ed. (Civitas), 2013, ao cuidado de Mª. Emilia Casas Baamonde e Enrique Alonso García, 642 pp.

BARREIRO GONZÁLEZ, Germán e RODRÍGUEZ ESCANCIANO, Susana: Reflexiones sobre el presente y futuro del Derecho español del trabajo. Curitiba Juruá ed. 2007, 223 pp.

GIDDENS, Anthony: Un mundo desbocado. Los efectos de la globalización en nuestras vidas. Taurus, 2000, 117 pp.

JAPPE, Anselm: Las aventuras de la mercancía. Pepitas de Calabaza, 2016, 304 pp.

FUKUYAMA, Francis: El fin de la historia y el último hombre. Planeta, 1994, 463 pp.